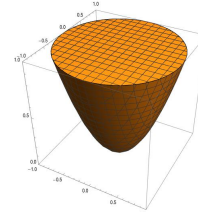

Řešení příkladů ze cvičení 5.1.2026

1. Najděte všechny globální extrémy funkce $f(x, y, z) = x + y + z$ na množině $M = \{(x, y, z); x^2 + y^2 \leq z \leq 1\}$
Snadno se ověří, že uvnitř kompaktní množiny M nejsou žádné extrémy. Povrch M rozdělíme na následující množiny:

1. $x^2 + y^2 = z, z \in [0, 1)$, do f dosadíme $z = x^2 + y^2$.
2. $x^2 + y^2 = 1, z = 1$,
3. $x^2 + y^2 < 1, z = 1$.

(ad 1) $g(x, y, z) = x + y + x^2 + y^2 \Rightarrow g_x = 1 + 2x, g_y = 1 + 2y \Rightarrow$ krit.bod $a_1 = (-\frac{1}{2}, -\frac{1}{2}, \frac{1}{2})$

(ad 2) $F(x, y, \lambda) = x + y + 1 + \lambda(x^2 + y^2 - 1) \Rightarrow F_x = 1 + 2\lambda x, F_y = 1 + 2\lambda y \Rightarrow x = y = \pm \frac{\sqrt{2}}{2}$.

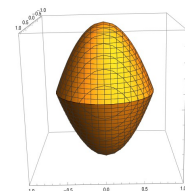
Žádné kritické body v 3 (funkce $x + y + 1$ na otevřené množině).

Na části 2 jsou tedy dva kritické body $a_2 = (\frac{\sqrt{2}}{2}, \frac{\sqrt{2}}{2}, 1), a_3 = (-\frac{\sqrt{2}}{2}, -\frac{\sqrt{2}}{2}, 1)$; $f(a_1) = -\frac{1}{2}, f(a_2) = \sqrt{2} + 1, f(a_3) = -\sqrt{2} + 1$.

Závěr: Funkce f nabývá na M maxima $\sqrt{2} + 1$ v a_2 , minima $-\frac{1}{2}$ v a_1 .

2. Glob. extrémy funkce $f(x, y, z) = x^2 + y + z$ na množině $M = \{(x, y, z); x^2 + y^2 \leq z, x^2 + y^2 \leq -z + 1\}$
Snadno se ověří, že uvnitř kompaktní množiny M nejsou žádné extrémy. Rozložíme hranici M na následující množiny:

1. $x^2 + y^2 = z, z \in [0, 1/2)$, do f dosadíme $z = x^2 + y^2$.
2. $x^2 + y^2 = 1 - z, z \in (1/2, 1]$,
3. $x^2 + y^2 = 1/2, z = 1/2$, do f dosadíme $z = 1/2, x^2 = 1/2 - y^2$.

(ad 1) $g(x, y) = x^2 + y + x^2 + y^2 \Rightarrow g_x = 4x, g_y = 1 + 2y \Rightarrow$ krit.bod $a_1 = (0, -\frac{1}{2}, \frac{1}{4}), f(a_1) = -\frac{1}{4}$

(ad 2) $g(x, y) = x^2 + y + 1 - x^2 - y^2 \Rightarrow g_x = 0, g_y = 1 - 2y \Rightarrow$ krit.body $a_x = (x, \frac{1}{2}, 1 - x^2 - \frac{1}{4}), f(a_x) = \frac{5}{4}$

(ad 3) $g(y) = 1 - y^2 + y, |y| \leq \sqrt{2}/2 \Rightarrow$ krit.body $a_{2,3} = (0, \pm \frac{\sqrt{2}}{2}, \frac{1}{2}), a_{4,5} = (\pm 1/2, 1/2, 1/2),$

$$f(a_2) = \frac{1 + \sqrt{2}}{2}, f(a_3) = \frac{1 - \sqrt{2}}{2}, f(a_{4,5}) = \frac{5}{4}$$

Ve výsledku v (2) je $x \in (-1/2, 1/2)$, protože musí být $1/2 < 1 - x^2 - 1/4 \leq 1$ (podle (3) lze do intervalu $x \in (-1/2, 1/2)$ zahrnout i krajní body $\pm 1/2$).

Závěr: Funkce f nabývá na M maxima $5/4$ v bodech $(x, \frac{1}{2}, 1 - x^2 - \frac{1}{4}), |x| \leq 1/2$, minima $-1/4$ v bodě a_1 .

3. Vzdálenosti:

1. bodu $(2, 1)$ od grafu funkce $y = x^2$,
2. parabol $y = -x^2, y = (x - 6)^2$,
3. bodu $(0, 0, 0)$ od průniku ploch $x^2 + y^2 = z^2, z = 1 + x + y$.

ad 1: Hledáme minimum funkce $(x - 2)^2 + (y - 1)^2$ na grafu $y = x^2$. Dosadíme $y = x^2$ do zkoumané funkce a získáme jediný kritický bod, jediné reálné řešení kubické rovnice $2x^3 = x - 2 = 0$, což je asi $x = 1, 2$ s výslednou vzdáleností asi 0,9.

ad 2: Hledáme minimum funkce $(x - u)^2 + (y - v)^2$, kde $y + x^2 = 0, v - (u - 6)^2 = 0$. Dosadíme do zkoumané funkce za y, v a dostaneme novou zkoumanou funkci $g(x, u) = (x - u)^2 + (x^2 + (u - 6)^2)^2$. Sečteme rovnice $g_x = 0, g_y = 0$ a dostaneme rovnou vztahy $x = 0, u = 6$ a $x = 6 - u$. První vztah $(0, 6)$ dává vzdálenost 6, druhý dá po dosazení do $g_x = 0$ druhý kritický bod $(1, 5)$ se vzdáleností $\sqrt{20}$, což je hledané minimum.

ad 3. Hledáme minimum funkce $x^2 + y^2 + z^2$ za podmínek $x^2 + y^2 = z^2, z = 1 + x + y$. Použijeme Lagrangeovu funkci $F(x, y, z, \lambda, \mu) = x^2 + y^2 + z^2 + \lambda(z^2 - x^2 - y^2) + \mu(z - x - y - 1)$. Po snadné úpravě rovnic $F_x = 0, F_y = 0, F_z = 0$

dostaneme vztah $(x - y)(1 + \lambda) = 0$ a zjistíme, že $\lambda + 1 \neq 0$, takže $x = y$. Po dosazení do podmínek dostaneme dva kritické body $x = y = -1 \pm \sqrt{2}/2$, $z = -1 \pm \sqrt{2}$. Hledané minimum nastává v bodě se znaménky minus.

4. Dokázat nerovnost $\frac{x^n + y^n}{2} \geq \left(\frac{x + y}{2}\right)^n$.

Asi nejjednodušší postup je dokázat, že globální minimum funkce $f(x, y) = \frac{x^n + y^n}{2}$ v 1.kvadrantu za podmínky $x + y = a$ není menší než $(a/2)^n$. Lze do $f(x, y)$ dosadit $y = a - x$ a počítat extrémy funkce $f(x, a - x)$ na intervalu $[0, a]$. Snadno získáme kritické body $0, a/2, a$ a srovnáním dostaneme minimum $(a/2)^n$ v bodě $x = y = a/2$ (v bodech $x = 0, x = a$ je maximum). Dokazovaná nerovnost tedy platí. Stejně jednoduché bylo použít Lagrangeovu funkci $\frac{x^n + y^n}{2} + \lambda(x + y - a)$.

5. Vypočítat normu matice $\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 2 & 0 \end{pmatrix}$

Pomocí extrémů funkce: Uvedená matice náleží zobrazení $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ (s euklidovskými metrikami) se složkami $f_1(x, y) = y, f_2(x, y) = 2x$. Hledáme maximum funkce $y^2 + 4x^2$ za podmínky $x^2 + y^2 = 1$. Je možné tuto podmínku dosadit do naší funkce a pak hledáme maximum funkce $1 + 3x^2$ pro $x \in [-1, 1]$. Nebo použijeme Lagrangeovu funkci $y^2 + 4x^2 + \lambda(x^2 + y^2 - 1)$. Vyjde nám maximum rovné 4 v krajních bodech. Takže norma matice je rovná 2.

Pomocí vlastních čísel:

$$A^T \cdot A = \begin{pmatrix} 4 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \Rightarrow \lambda_1 = 4, \lambda_2 = 1 \Rightarrow \|A\|_2 = 2.$$

Vypočítali jsme ℓ_2 -normu matice. Pokud bychom potřebovali ℓ_1 -normu, místo podmínky $x^2 + y^2 = 1$ bychom použili podmínku $|x| + |y| = 1$ pro maximum funkce $|y| + |2x|$ (vyjde maximální součet sloupců). Podobně pro ℓ_∞ -normu bychom použili jednotkovou sféru na ℓ_∞ , tj maximum funkce $\max\{|y|, |2x|\}$ za podmínky $\max\{|y|, |2x|\} = 1$ (vyjde maximální součet řádků). V obou případech dostaneme pro naši matici číslo 2.